

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*miejsce
na naklejkę*

**EGZAMIN MATURALNY
Z JĘZYKA KASZUBSKIEGO
POZIOM ROZSZERZONY**

DATA: **21 maja 2020 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS PRACY: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **63**

**WYPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY**

Uprawnienia ucznia do:

dostosowania
kryteriów oceniania.

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 14 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

NOWA FORMUŁA

MOK-R1_1P-202

Przeczëtôj tekst i wëkònôj zadania 1.–5. Òdpòwiescë dôwôj blós pò kaszëbskù.

Elżbiéta Bùgajnô

Wëchòwanié bez kùnszt

Rozmajité òblicza kùlturë mają wiôldzi cësk na sztòłtowanié młodégò człowieka, jegò pòstawë i zachòwania, mëslë i wëbiérë, òsoblëwie w kònteksce zëcowëch wëbiérów. Nieòdewstałim dzélëkã kùlturë są kùnszt i wëchòwanié. [...]

Zdrzacë na sparłãczenia na zetkanim kùlturë [...] mëslimë ò sztòłtowanim człowieczeństwa na brzadze kùlturë i sedzacëch w ni wòrtnotach. Niebiwali w òstatnym trzëdzescelatim rozwij cywilizacji nôùkòwò-techniczny zabrządowòł scygnieniem swiata do symboliczny globalny wiosci. Rolò mass-mediów (z cyfrowã telewizjã na przòdkù) i hipermediów (z infòrmaticznã sęcã tipù Internet i wideòtelefòniò) wpliwò na spòsòb widzeniò swiata. To òne przede wszëtczim doprowadzëlë do pankùlturowëch zmianów i ùsòdzałë wëprzëdniowã kùlturã pòpùlarnã (zwónã zamanówszë masowã).

W pòłowie XX stalata anielszi estetik Herbert Read pisòł, że „Kùnszt je jednã z tëch spraw, jacé – jak lëft czë zemia – są wszãdze wkòł nas, leno nad jaczima rzòdkò sã namëszliwómë”. Jakno spòdlowi i nieòdewstałi dzélëk kùlturë, chtërna je nosnikã wòrtnotów, kùnszt przedstòwiò òbrëmié swiãdny lëdzczy aktiwnoscë. Ùkazywò òdpòwiédz twòrcë na zastónã jawernotã – parłãczy sã tak tej z pròwdzëwima przëzëcamã. Ji wërobinë zbògacywają skòrb lëdzczégò dzejaniò. [...]

Niepòslëdnã rolã kùnszt spëlniwò w edukacji. [...] Wëchòwanié do kùnsztu nót tej rozmiòc jakò przërëchtowanié człowieka do òdbiëru dokazów kùnsztu, sztòłtowanié jegò wrzlëwòtë, systemù normów i esteticznëch wòrtnotów, za to wëchòwanié bez kùnszt – jakò przekłòdanié z pòmòcã kùnsztu wòrtnotów na bënówã zamkòsc i pòstawë człowieka. [...]

Człowiek twòrzi kùnszt, chtëren je dzélã szerok rozmióny kùlturë, ale i kùltura twòrzi człowieka, dlòte pòtrzëbnë je równoczasno wëchòwanié do kùnsztu i bez kùnszt. Temù to człowiek òdròzniwò sã òd jinëch stwòrzeniów i stòwò sã człowiekã.

Na spòdlim: E. Bùgajnô, *Wëchòwanié bez kùnszt*, „Biuletin Radzëznë Kaszëbsczégò Jãzëka. Biuletyn Rady Jëzyka Kaszubskiego” 2014, s. 84–88.

Zadanié 1. (0–1)

Dokùnczë zdanié. Wëbierzë dobrã òdpòwiédz spòmizdë A–D.

Wprowadzenié w trzecym akapice tekstu Elżbiëtë Bùgajnë słówów Herberta Reada: „Kùnszt je jednã z tëch spraw, jacé – jak lëft czë zemia – są wszãdze wkòł nas, leno nad jaczima rzòdkò sã namëszliwómë” mò nôslëdnã kòmpòzycyjną fùnkcyjã

- A. je przëkòwanim tezë zamkli w czwiòrtim akapice.
- B. je zaprzëczeniem tezë z drëdzégò akapitu.
- C. je pòcwierdzeniem tezë z drëdzégò akapitu.
- D. je ùdokaznieniem tezë zamkli w czwiòrtim akapice.

Zadanie 2. (0–1)

Na spòdlim czwòrtégò akapitu zapiszè gwòsnyma słowama, na czym pòlégò wèchòwanié przez kunszt.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3. (0–1)

Dokùnczè zdanié. Wèbierzè dobrą òdpòwiédz spòmidzè A–D.

Słowò *zabrzadowól* ùżeté w zdanim z drèdzégò akapitu nòlezi tłómaczèc

- A. zaplanował.
- B. zaowocował.
- C. zablokował.
- D. zafascynował.

Zadanie 4. (0–2)

Do pòdónèch słów dopiszè pò jednym synonimie.

rozmajiti –

globalny –

nieòdewstali –

wiòldzi –

Zadanie 5. (0–1)

Dokùnczè zdanié. Wèbierzè dobrą òdpòwiédz spòmidzè A–D.

Słowa *mass-media*, *hipermedia*, *wideòtelefòniò* są to

- A. germanizmè.
- B. zapòżèczenia.
- C. wùlgarèznè.
- D. żargònizmè.

Przeczëtôj tekst i wëkônôj zadania 6.–10. Odpòwiescë dôwôj blôs pò kaszëbskù.

Dariusz Majkòwsczi

Zbògacenié kaszëbsczi lëteraturë

Ksążka ò miedzwiôdkù, chtëren ni miôł za wiele rozëmku, je dobrze znónô nié le dzeóm na całim swiece. Ju òd 90 lat jidze jã czëtac w rozmajitëch jãzëkach. Kùreszce jesmë sã ji doždëlë téz pò kaszëbskù. Jak przëznôwô autorka tlómaczeniô B. Ùgòwskò przëdnym spròwcã bëł Tomòsz Wicherkewicz, dzysdnia profesor Ùniwersytetu Adama Mickewicza w Pòznaniu, priwatno wiôldzi lubòtnik Pùfòtka, chtëren zbiérò dokòz Milnégò w jãzëkach nôrodnëch miészëznów i etnicznych karnów.

– Je to lëteratura ò ùniwersalnëch wòrtnotach: miłoce do nôblëzszych, drëszbie, nawzòjnym pòmòganim, wdzãcznoscë, ùmiejãtnoscë dzãkòwaniô, proszeniô, przëpròszaniô, co tak rodzëcë, jak i szkòlny mògã wëzwëskac nié le do kwestii edukacyjnëch, ale téz wëchòwawczich. Mómë téz taczé bógactwò bòhaterów, chtëry ni sã ideałama, a równak wszëtcë sã lédóny i pòzytiwno òdbiéróny, że kòzdi mòze nié le òdnalezc siebie w nich, ale téz na spòdlim nëch zwierzãcëch antropòmòrficznëch pòstacjów sztòltowac swój charakter, wrzlëwòsc i òsobòwòsc, kò dorazu wiémë, jaczé jich słabòscë nama ni pasëjã, a co czëni z nich pròwdzëwëch bòhaterów – gòdò tlómaczka.

– Jednym z nôwiãkszych tòklów òb czas robòtë nad kaszëbieniã Pùfòtka bëło wëmészlenié mionów i pòzwów mólów. Mùszalë òne ni òdchadac za baro òd anielszczégò òriginału, a z drëdzi stronë bëc zrozumiałë dlò najich czëtińców.

Niejedné miona, wezmë na to òsła, sã ònomatopejicznë, zwãkòszlachòwné, stãdka mómë Ijaòsła. Jiné, jak chòcbë przëdnégò bòhatera, majã barzi złożoné pòchòdzenié. Mùszimë wiedzec, że A.A. Milne napisòł swój dokòz na spòdlim pòwiòstków òpòwiòdónëch swémù synkòwi Krësztofowi. Ten, co widzec téz w ksążce, bëł nié le slëchińcã, ale i wespòłtwòrcã òpisywónëch przigòdów i przëtròfków. Téż miedzwiôdk swójë miono jemù prawie zawdzãcziwò. W môlecznym zoòlogicznym ògrodze bëła miedzwièdzëca ò mionie Winnipeg, òd kanadijszczégò miasta, a syn Milnégò nazëwòł jã Winnie i tak òjc zapisòł w ksążce, co jò zmienila na barzi swójsczé Winia. Drëdzi dzël swégò miona nasz miedzwiôdk zawdzãcziwò łabãdzowi z mieszcégò parkù, chtërnégò Krziszka zwòł The Pooh, bò pòrzkòł. Nen Łabãdz je w teksce zakamùflowóny pòd pòzwã Pùfãc, ale że miedzwiôdk ni mò zwëków i manérów łabãdza, tej na pòdobã słowa miedzwiôdk pòwstòł Pùfòtk.

– Blôs jedna pòzwa ni òstała skaszëbionô. Jidze ò nôzwëskò, pòd jaczim mieszkòł Pùfòtk – Sanders. B. Ùgòwskò nalazła infòrmacjã, że pòjawilo sã òno w ksążce na tczã wëdòwcë, co prawie tak sã zwòł.

– Ùzna jem tej, że ni móm prawa tegò zmieniewac, nadto na Kaszëbach mómë takã plejadã rozmajitëch nôzwësków, że ta kwestia dzeóm jiwrów wierã ni narobi – gòdò tlómaczka.

E. Majkòwsczi, *Zbògacenié kaszëbsczi lëteraturë*, „Pomerania”, dod. „Stegna”, nr1/2016, s. 2–3.

Zadanié 6. (0–2)

Na spòdlim tekstu dofùluj zestòwk. Dopiszè słowa do pòdònèch znaczeniów abò znaczenia do pòdònèch słów.

L.p.	znaczenié	słowò
1.	zbiér tekstów z zòkrążégò epiczi, lirczi i dramatu	
2.		ònomatopejò
3.	przedny abò drëgòplanowi w dokazu	
4.		przełożènk

Zadanié 7. (0–2)

Òszacuj, czè pòdóné zdania sà zgòdné z tekstã. Pòczorchnij P, jezlè zdanié je zgòdné, F – jezlè je niezgòdné.

1.	Tłómaczony dokòz je znóny w rozmajitèch jãzèkach na swiece.	P	F
2.	Autorã tlómaczeniò je Tomòsz Wicherkewicz.	P	F
3.	Nòwiãkszym jiwrà w tlómaczenim bëło skaszëbienié mionów i pòzwów mólów.	P	F
4.	Syn Milnégo nie bròł ùdzèlu w twòrzenim historie ò Miedwiédzkù Pùfòtkù.	P	F

Zadanié 8. (0–1)

W kònteksce drëdzégò akapitu wëjasnij znaczenié wërażeniégò *uniwersalné wòrtnotë*.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanié 9. (0–1)

Dokùnczè zdanié. Wëbierzè dobrą òdpòwiédz spòmiedzè A–D.

W zdanim *Ûzna jem tej, że ni móm prawa tegò zmieniewac, nadto na Kaszëbach mómë taką plejadã rozmajitëch nôzwësków, że ta kwestia dzecóm jiwrów wierã nie narobi słowò plejada mòże zastapic słowã*

- A. plachc.
- B. gromada.
- C. pòkón.
- D. dołożnota.

Zadanié 10. (0–1)

Dokùnczè zdanié. Wëbierzè dobrą òdpòwiédz spòmiedzè A–D.

Czwiôrti akapit tekstu

- A. je skrodzenim tłómaczonégò tekstu.
- B. je pòdsëmòwanim wiadë ò donëchczasowëch tłómaczeniach.
- C. wëjasniwò skądka wzãlë sã miona bôhaterów tekstu.
- D. wëjasniwò na czim pòlégò robòta tłómacza.

Zadanié 11. (0–20)

Przetłómaczë na pòlszczi jãzëk.

„Pò pierszé mùszi scwierdzëc, że w całoscë pòmòcą dlô ùtwórców kaszëbsczich je normalizacjô kaszëbszczégò pisënkù [...]. To je gwës, że lepi je, jak w jednym jãzëkù je jeden pisënk i wszëtcë piszą tak samò. [...] Są jasné wskôzë, ni mùszi sã zastanawiac, jak pisac, leno sygnie wskôzów sã nauczëc i pisac.

Pò drëdzë wiôlgą pòmòcą je ùstalenie słowiznë we wiele òbrëmieniach, a nôbarzi w tëch specjalisticznëch. Je wiele słów, jaczych Kaszëbi na co dzén nie ùziwają. Takò terminologiô je pò kãsynkù òpracowiwónô i pùblikòwónô.

Mòżno bë rzec, że to samò tikò sã wszëtczich jinëch jãzëkòwëch strzódków [...] – ùstalenie jasnëch i jednëch dlô wszëtczich normów je ùłatwienim dlô piszącëch [...]. To téż mòże ùłatwic òdbieranié jich dokazów czëtajacym, jezlë znają òni ten sóm znormalizowóny jãzëk. [...] Baro przëdatnym brzadã normalizacji są téż dlô piszącëch słowarze, a téż wszëtczé pùblikacje kòdifikùjącé jãzëk”.

J. Mamelszi, *Standarizacjô jãzëka kaszëbszczégò òczama pòetë*, „Biuletin Radzëznë Kaszëbszczégò Jãzëka. Biuletyn Rady Jëzyka Kaszubskiego” 2015, s. 193.

PRZEKLÔD

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanié 12. (0–30)

Wëbierzë jeden témat i napiszë wëprócowanié.

Témat 1. Jaczé znaczenié mają dôwné kaszëbsczé ledowé przekaze w sztôłtowanim tożsamòscë terôczasnëch Kaszëbów? Rozważë problem na spòdlim pòdónégò tekstu i jinëch tekstów kùlturë. Twòja robòta miaLABë miec co nômni 300 słówów.

Bòżena Ùgòwskò

Midzë pròwdą a legendą – w òpòwiescë zarzeklé pamiãtzi materialny kùlturë Kaszëb

Wieleż biédniész i bë bëł swiat dzecynnégò pòstrzeganiò swiata i sztôłtowaniò tak charakteru, jak i wòrtnotów, czejbë jegò wëòbrazni nie rozskòcałë wësłëchiwóné na kòlanach starczy abò starka òpòwiescë ò dôwnëch czasach, pòstacjach i stwòrach nie do pòjãcégò, dzywnëch przigòdach i placach, nieròz z nôblëszégò òkòlégò, jaczé pòzni zjimałë strachã na wspomink ò dramaticznëch przëtròfkach z ùszlëch stalatów. [...]

Niepòliczoné w swòji wielënie kaszëbsczé grzëpë i gòrczi, lësé czë lasama òbrosłë, łagòdné czë rzmisté, bëłë bë dobrze wëapartniwałë sã w kròjmalënkù, wiedno rozbùdzałë wëòbrazniã i czarzëlë krëjamnotã. Temù bëłë téz bëlnym spòdlim do pòwstòwaniò legendów ò swòjnëch dlò pòmòrsczi zemi tématach: zarzekłëch (przeklãtëch) i zapadłëch do jich bëna zómków, bez co zwëskiwałë pòzwã zómkówëch górów. [...]

Zaklãtë kròlewiònczi. W wielnëch legendach jich tragiczny kawel je mòcno sparłãczony z zapadłima zómkówiskama. Sã colemalo samã snòżotã i niezgòdã na całã niebëlnotã, jakò dzeje sã wkòł nich, czasã sã nieszczestlëwie zakòchóné. Rzòdkò same biwają òrãdzą nieszczescégò, ju to bez swòje lëché prowadzenié sã abò przeniwiérnotã miłoscë przërzekli biédnémù pasturkòwi czë rëbòkòwi. [...]

Zdrzacë na pòlëcë w ksãgarniach mòże duńc do swiãdë, że legendë sã gatënkã, jaczi je wcyg lédóny, a nawetka dałobë sã rzec, że przeziwò swòj renesans. Czim chłosã, jaczé wseczëca wëwòliwają, że przedërchałë òd strzédnowiecznëch czasów. Bez wãtpieniò zainteresowanié nima je ju wdrëkòwóné w kòd geniczny tëlé pòkòleniów prastarków przechòwujãcëch ne òpòwiòstczi w nòrcëkach pamiãcë, zëbë w pasownym czasie mòżno bëło je przekazac dzecóm i wnukóm.

B. Ùgòwskò, *Midzë pròwdą a legendą – w òpòwiescë zarzeklé pamiãtzi materialny kùlturë Kaszëb*, „Biuletyn Radzëznë Kaszëbsczégò Jãzëka. Biuletyn Rady Jëzyka Kaszubskiego” 2013, s. 188–197.

Témat 2. Dokònoj przërównawczy interpretacji pòdónëch dokazów. Twòja robòta miaLABë miec co nômni 300 słówów.

Hieronim Jarosz Derdowski

Ò Panu Czòrlińszim co do Pùcka pò sécë jachòł – wëjimk

Żuzu, żuzu, córulenkò,
Zabilë cë òjca w rënkù,
Zabilë gò ze drëdzimi
Topòrama żelaznymi.
A w Reduni krwawò wòda,
Szkòda òjca, zëcò szkòda! [...]

Matka płacze, tē spij sobie,
Òj nié tobie płacz, nié tobie
Tobie aniól cacka strugò,
W gaju żółti ptôszek frugò.
A w Reduni krwawò wòda,
Szkòda òjca, żęcò szkòda! [...]

Matka płacze bez ùstankù,
Tē spij sobie na pòslankù.
Tobie pluszcze ribka w stawie,
Gaska gãgò na mùrawie.
A w Reduni krwawò wòda,
Szkòda òjca, żęcò szkòda! [...]

Ciebie matka wëpiastuje,
A stróż aniól ce pilnuje;
Wëprowòdzò ce na łączkã,
Wianek daje dzieckù w rączkã.
A w Reduni krwawò wòda,
Szkòda òjca, żęcò szkòda! [...]

Wianek bierzesz do dóm sobie,
Kładzesz gò na tatczy grobie,
Klãcząc mòdlisz sã za òjca,
Co go zabił krzëżòk zbójca.
A w Reduni krwawò wòda,
Szkòda òjca, żęcò szkòda!

H.J. Derdowski, *Ò Panu Czòrlińszim co do Pùcka pò séce jachòł*, Gdańsk 1990, 36–37.
(Pisownia standaryzowana)

Jan Karnowski
Na pamiątkã 14 lëstopada 1308 r. w Gduńskù

Z Katarzënë biją zwònë,
Pògrzebòwi chùr.
Jak zwón jãknie – serce pãknie –
Jidze, jidze mór!
 Jidze blëzi, tëli krzizów,
 Bòże, sądny dzén!
 Czòrné kònie, nadżé bronie,
 Slòdë smiercë céh.
Z stronë mòrzò plënie zorzò,
Liże strëgã krwi –
Na tim grobie kòzdi głowie
Takò swiëca skrzi!
 Na tim pòlu łzów i bólu
 Chto tam jeszcze żyw?
 Kòmù w dólë piers sã żòli
 W piorënowi spiéw?
Na tim grobie w swòji mòwie

Spiéwô Kaszëb Grif
Swòjim sënóm, co tu dżina
„Pùsti nocë” spiéw.
Nioslë zwónë piesni tónë
Tam, dze Pòlskô je.
Biôłi Òrzel ùczył, òżił,
Grifù wtórëje!
Nad te zwónë, nad te tónë,
Czëjesz z Pòlszczi głos?
„Pòd Płowcama, Chònicama,
Bracò, wspòmã was!”

J. Karnowski, *Nowòtné spiéwë i wiersze*, Banino 2010, s. 22.

WYPRAWOWANIE

na temat nr.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A series of 25 horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

A series of 28 horizontal dotted lines spanning the width of the page, intended for writing.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tabele wypełnia egzaminator!

		Liczba punktów	Suma	Uzasadnienie przyznania 0 punktów
wypowiedź argumentacyjna	A.	0 – 2 – 4 – 6		
	B.	0 – 2 – 4 – 6		
interpretacja porównawcza	A.	0 – 1 – 2 – 4		
	B.	0 – 3 – 6 – 9		
	C.	0 – 2		
	D.	0 – 1 – 2 – 3 – 4		
	E.	0 – 1 – 2		
	F.	0 – 2 – 3		
	G.	0 – 2 – 4		
	H.	0 – 2 – 3		

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

